

Ірина Грицай здобувачка вищої освіти,
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного,
Людмила Сахно, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування,
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АУДИТУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Актуальність дослідження. Якщо розглядати банківську справу, то можемо сказати що, воно перебуває в процесі змін. Прагнучи підвищити економічну ефективність і поліпшити механізм розподілу ресурсів, уряд вживає заходів у напрямку створення в економіці атмосфери відкритості, конкуренції й ринкової дисципліни. Банки, що до цього жорстко регулювалися, одержали більшу самостійність. Для того, щоб вижити й домогтися процвітання, банкіри повинні перетворитися в підприємців, що реагують і пристосовуються до ринкової економіки. Це стає неможливим без посилення контролю за якістю банківських активів, доходів, процедур обліку й управлінського контролю.

Виходячи з цього, мета даної роботи, дати характеристику систем зовнішнього й внутрішнього незалежного контролю. Показати зростаюче значення аудиту в діяльності банків, а також зрівняти завдання зовнішнього і внутрішнього аудиту.

Аудиторські перевірки банків найчастіше здійснюють спеціальні аудиторські фірми. Протягом аудиторської перевірки, крім свого основного завдання - складання аудиторського висновку, аудитори здійснюють також консультаційну діяльність (з питань комерційної діяльності, веденню бухгалтерського обліку, організації внутрішнього контролю, оподаткуванню й іншим питанням), що приносить їм значну частину доходу. Нерідкі випадки, коли банк або кредитна організація, співробітничав відразу з декількома аудиторами або аудиторськими фірмами. Фірма, що є найбільш відома та авторитетна “завіряє” всю офіційну звітність банку й становить аудиторський висновок. Інші ж фірми надають консультаційну допомогу й запрошуються для рішення конкретних спеціалізованих завдань (найчастіше - це оптимізація оподаткування, аналіз витрат і прибутковості банку, перевірка окремих внутрішніх підрозділів банку) [1].

Банківський аудит, як і аудит взагалі, підрозділяється на зовнішній і внутрішній.

Внутрішній аудит можна розглядати як систему внутрішнього контролю й систему мер безпеки банку з метою забезпечення захисту інтересів вкладників, збереження й досягнення конкретних результатів у діяльності банку. Він включає сукупність планів банку, методів і процедур, застосовуваних усередині нього для захисту активів, збільшення прибутку, забезпечення чіткого виконання вказівок керівництва банку.

Внутрішній аудит організаційно представлений як структурний підрозділ банку й підкоряється керівникові банку. Завдання внутрішнього аудита можуть бути різноманітні: перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку; перевірка правильності ведення рахунків за витратами і доходами банку (правомірність віднесення витрат на ті або інші статті, законність сформованого

прибутку, своєчасність списання витрат по рахунках і т.п.); перевірка законності виконання окремих операцій і ін.

Зовнішній аудит здійснюється, як було вже відзначене, незалежними аудиторськими фірмами; його основною метою є. підтвердження вірогідності фінансової звітності [2].

Аудиторська фірма (організація) при надані послуг відповідно до Положення про аудиторську діяльність у банківській системі України має право:

- одержувати від керівників банків і інших кредитних установ всі документи, що стосуються діяльності банків;

- бути присутніми на загальних зборах засновників (акціонерів) банків, засіданнях правлінь під час обговорення будь-якого питання, що входить у компетенцію аудиторів;

- просити від будь-якого співробітника банку, що перевіряє, таку інформацію й роз'яснення, яка необхідна для виконання аудиторами своєї роботи;

- перевіряти в будь-який час всі первинні бухгалтерські документи контролюваного банку.

Аудиторська фірма (організація) зобов'язано надавати об'єктивний аудиторський висновок:

- про правильність даних бухгалтерського балансу банку на дату складання звіту;

- про відповідність бухгалтерського обліку вимогам нормативних документів; про дотримання банком банківського законодавства України

- про відповідність результатів фінансово-господарської діяльності банку його звітності;

- про правильність оголошення оподаткованого прибутку; про зловживання. У випадку їхнього виявлення надавати інформацію правоохоронним і фінансовим органам і НБУ [3].

Всі нюанси вказуються в аудиторському висновку. У таких випадках засновники й керівники банку зобов'язані протягом місяця від дати складання аудиторського висновку усунути виявлені недоліки й обставини, що заважають підтвердженню звітності, і представити виправлений звіт знову на розгляд аудиторської фірми.

Аудитор визначивши обсяг роботи приступає до вибору методів або прийомів перевірок. Вибір методу перевірки визначається репутацією банку й можливим аудиторським задоволенням (тобто впевненістю як перевірка).

Взагалі, останнім часом Національний банк України (НБУ) активно впроваджує ризик-орієнтований підхід до нагляду. У 2025 році заплановано виїзні перевірки банків щодо:

- Фінансового моніторингу: перевірка дотримання вимог законодавства у сфері запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

- Валютного та санкційного законодавства: контроль за дотриманням валютних операцій та санкційних обмежень [4].

У 2025 році перевірки охоплять такі банки, як АТ «Ощадбанк», АТ «ТАСКОМБАНК», АТ «Райффайзен Банк» та інші. План перевірок формується на основі оцінки ризиків діяльності банків та установ. Також НБУ запланував перевірки семи банків з питань: інформаційної безпеки, кіберзахисту, оцінки спроможності банків реагувати на сучасні кіберзагрози, а також електронних

довірчих послуг: перевірка надання кваліфікованих електронних довірчих послуг. Таким чином НБУ перевіряє кіберстійкість банківської системи загалом. Після трирічної перерви НБУ відновлює стандартну процедуру оцінки стійкості банків у 2025 році, яка включає:

– Оцінку якості активів (AQR): незалежні аудитори перевірятимуть якість активів банків.

– Стрес-тестування: застосування несприятливих сценаріїв для оцінки стійкості банківської системи.

Щодо міжнародні практики зовнішнього аудиту банків, то у країнах ЄС зовнішній аудит банків регулюється Директивою 2013/34/ЄС, яка передбачає: обов'язковий аудит фінансової звітності: для великих та публічних компаній, включаючи банки та ротацію аудиторів: обмеження терміну співпраці з одним аудитором для забезпечення незалежності [5].

У США зовнішній аудит банків здійснюється відповідно до вимог Федеральної корпорації страхування депозитів (FDIC) та інших регуляторів, зокрема: аудит внутрішнього контролю: оцінка ефективності систем внутрішнього контролю банку, а також звітування про відповідність: аудитори зобов'язані повідомляти про виявлені порушення регуляторним органам. Порівняльний аналіз досвіду України та міжнародної практики подано в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз процедури зовнішнього аудиту: Україна та міжнародна практика

<i>Критерій</i>	<i>Україна</i>	<i>Міжнародна практика</i>
Регулятор	Національний банк України (НБУ)	Європейський центральний банк (ЄЦБ), FDIC (США)
Періодичність перевірок	Щорічно, за ризик-орієнтованим підходом	Щорічно, з додатковими перевітками за потреби
Фокус перевірок	Фінмоніторинг, валютний контроль, кібербезпека	Фінансова звітність, внутрішній контроль, відповідність
Залучення зовнішніх аудиторів	Обов'язкове для AQR та стрес-тестування	Обов'язкове для публічних компаній та великих банків

Висновки. Україна активно впроваджує міжнародні стандарти у сфері зовнішнього аудиту банків, зокрема через оцінку якості активів та стрес-тестування. Міжнародна практика зосереджена на забезпеченні прозорості фінансової звітності та ефективності внутрішнього контролю банківських установ. Спільною тенденцією є посилення вимог до кібербезпеки та інформаційної безпеки банківських установ.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
2. Національний банк України. Аудиторські вимоги до банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
3. Цал-Цалко Ю. С. Теорія і практика аудиту : навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2021. – 400 с.
4. International Standards on Auditing (ISA) [Електронний ресурс]. – International Federation of Accountants (IFAC). – Режим доступу: <https://www.ifac.org>
5. Basel Committee on Banking Supervision. *Core Principles for Effective Banking Supervision*. – Basel : BIS, 2012. – 76 p.